ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ ІНСТИТУТ
імені Блаженнішого Володимира,
Митрополита Київського і всієї України
Приватного акціонерного товариства «Вищий навчальний заклад
«Міжрегіональна Академія управління персоналом»

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Формування особистості підлітка: сучасні реалії

Хмельницький - 2018

УДК 159.923.2 – 053.6 (08)
З 72

З 72 Формування особистості підлітка: сучасні реалії : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції [Хмельницький, 25 квіт. 2018 р.] / гол. ред. Л. Г. Білий. – Хмельницький : Вид-во Хмельниц. ін-ту МАУП, 2018. – 173 с.

Збірник містить тези виступів учасників круглого столу «Формування особистості підлітка: сучасні реалії» за основними напрямками, які є предметом дискусії науковців: сучасний підліток. Який він?; феномен підлітка в контексті дорослішання і дорослості; психологічні особливості формування особистості в підлітковому віці; формування самосвідомості у підлітковому віці; біологічні і соціальні фактори в психічному розвитку і формуванні особистості підлітка; спілкування підлітків з дорослими: сучасне осмислення; феномен дружби в підлітковому віці; формування у підлітків правової культури.

Рекомендовано науковцям, викладачам, учителям, студентам, практичним психологам та всім, хто цікавиться психологічною наукою.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Білий Л. Г., кандидат педагогічних наук, доцент, директор Хмельницького інституту МАУП (головний редактор); **Парандій В. О.**, кандидат історичних наук, доцент, директор Хмельницького економіко-правового коледжу МАУП; **Грись А. М.,** доктор психологічних наук, професор; **Авсієвич А. В.,** доктор філософії в галузі права; **Вовк В.П.,** кандидат психологічних наук, доцент; **Горгота О. Б.,** кандидат філософських наук; **Гуменюк А. Ф.,** кандидат економічних наук, доцент; **Дунець Л. М.,** кандидат психологічних наук, доцент; **Мельничук С. Л.,** кандидат психологічних наук; **Ковтун О. С.,** кандидат соціологічних наук; **Коцюк В. Д.,** кандидат історичних наук; **Любецька М. М.,** практичний психолог; **Малиновська М. М.,** клієнт-центрований терапевт, сімейний терапевт, травмотерапевт-консультант; **Мотозюк Л. М.,** кандидат психологічних наук, доцент; **Савчук Л. О.,** кандидат педагогічних наук, доцент; **Столяренко О.Б.,** кандидат психологічних наук, доцент; **Тафінцева С. І.,** кандидат педагогічних наук; **Трембіцький А.М.,** кандидат історичних наук, старший науковий співробітник; **Федорчук В. В.,** кандидат педагогічних наук, доцент; **Чайковська О. М.,** кандидат психологічних наук; **Шепель І. М.,** соціальний педагог; **Шопша О Л.,** кандидат психологічних наук; **Олійник В. В.,** кандидат педагогічних наук, доцент (відповідальна за випуск).

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Білошицький С. В., доктор політичних наук, доцент.
Матвійчук Т. В., кандидат психологічних наук, доцент.

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради
Хмельницького інституту Міжрегіональної академії управління персоналом
(протокол № 3 від 26 березня 2018 р.)

© Хмельницький інститут Міжрегіональної Академії управління персоналом, 2018

ЗМІСТ

Білий Л. Г.
ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ПІДЛІТКА…….. 7

Авсієвич А. В.
ДО ПИТАННЯ ЗНАЧЕННЯ ЮРИДИЧНОЇ КОНФЛІКТОЛОГІЇ.. 9

Бебешко М. Ю., Горгота О. Б.
ДРУЖБА І СПІЛКУВАННЯ ЯК УМОВИ
ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДЛІТКА…… 17

Вовк В. П., Ярова М. В.
ДЕВІАНТНА ПОВЕДІНКА ПІДЛІТКІВ:
ПРОФІЛАКТИКА ТА КОРЕКЦІЯ……. 27

Горгота О. Б.
ПСИХОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА ІДЕНТИЧНОСТІ
У ФОРМУВАННІ ОСОБИСТОСТІ ПІДЛІТКА……... 33

Гошта В. Ю., Стефанцева С. А.
ВПЛИВ СЕЛФІ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО
ФЕНОМЕНА НА САМОПРЕЗЕНТАЦІЮ ПІДЛІТКІВ……... 41

Дацюк В. О.
ВИХОВАННЯ МОЛОДІ ТА РОЗВИТОК КУЛЬТУРНОГО
МИСЛЕННЯ ЗАСОБАМИ НОВОЇ ХОРЕОГРАФІЧНОЇ МОВИ... 48

Дацюк О. А.
ПОНЯТТЯ МОРАЛЬНОЇ СФЕРИ У СВІТЛІ
ХРИСТИЯНСЬКОГО ПОГЛЯДУ НА
ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ…….. 52

Дунець Л. М.
ШЛЯХИ ПРОФІЛАКТИКИ КОНФЛІКТІВ СЕРЕД ПІДЛІТКІВ
У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ……... 65

Список використаної джерел та літератури:

1. Демичева А.В. Девиантное поведение в современном украинском обществе. 1999. № 2. С. 94-98.

2. Змановская Е.В. Девиантология: (Психология отклоняющегося поведения): учеб. пособ. для студ. высш. учеб. заведений [Електронний ресурс] / В. Змановская. М.: изд. центр «Академия», 2003. 288 с.

3. Клейберг Ю.А. Психология девиантного поведения : учеб. пособ. для вузов. М.: ТЦ Сфера, 2001. 160 с.

4. Клейберг Ю.А. Психология девиантного поведения. М.: ТЦ «Сфера», 2003. С. 99-154.

5. Левин К. Разрешение социальных конфликтов. СПб, 2000.

6. Максимова Н.Ю. Виховна робота з соціально дезадаптованими школярами. Методичні рекомендації. Київ, 1997.

7. Максимова Н.Ю. Психологія адиктивної поведінки: навч. посіб. Київ : ВПУ «Київський університет», 2002. 308 с.

8. Психотерапевтическая энциклопедия / Под ред. Б.Д. Карвасарского. СПб.: Питер, 2000. 1024 с.

9. П'ятаков Є.В. «Важкий» підліток: чому в нього з'являються кримінальні установки? // Народна освіта. 2004. № 4. С. 242-250.

10. Скрипченко О.В. Вікова та педагогічна психологія : навч. посіб. / О.В. Скрипченко, Л.В.Долинська, З.В. Огороднійчук. Київ : Просвіта, 2001. 416 с.

11. Хомич А.В. Психология девиантного поведения : учеб. пособ. [Електронний ресурс]. Ростов-на-Дону, 2006.

О. Б. Горгота,
кандидат філософських наук, доцент
(м. Полтава)

ПСИХОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА ІДЕНТИЧНОСТІ У ФОРМУВАННІ ОСОБИСТОСТІ ПІДЛІТКА

Україна XXI століття постала перед рядом викликів, які потребують ґрунтовного аналізу та адекватних відповідей. Соціально-політичні трансформації; війна з московським окупантом у Криму та на східних українських землях; західні ліберальні рухи, які

взаємодіють з українським соціокультурним середовищем, пропагуючи нові форми існування особи в соціумі, як то «гендер», ЛГБТ тощо. Усі ці фактори впливають на формування особистості сучасного українського підлітка. Тому необхідний соціально-психологічний аналіз такого впливу, зокрема, у сфері самоідентичності.

За даними останніх психологічних досліджень, у значної частини українських підлітків сьогодні спостерігаються: життєва безпорадність, соціальний нігілізм, пасивність, відчуженість від дорослих, зневіра та байдужість до всього. Процес формування ідентичності та образу «Я» у неповнолітніх характеризується послабленням значущості уявлень про базові морально-етичні принципи. Можна сказати, що посилюються поведінкові відхилення, зростають егоцентричні тенденції, молодшає вік злочинців, формуються різні форми відхиленої поведінки. Сьогодні посилюється потреба молодої людини щодо самовизначення в системі соціальних зв'язків, пошуку шляхів, які допомогли б індивіду відтворити цілісність та впорядкованість образу «зруйнованого світу», формуванню здорової і гармонійної ідентичності, виходу з кризи ідентичності та пошуку відповіді на запитання «Хто Я?» [5, с. 310-311].

Досягнення ідентичності є особливо важливим для самореалізації особистості, особливо для формування особистості підлітка. Успішне функціонування та зростання особистості в усіх сферах суспільного життя визначається особистісними якостями, здібностями, домаганнями та цінностями, успішним подоланням кризи ідентичності підліткового віку [5, с. 311].

Проблема ідентичності є предметом численних психологічних досліджень зарубіжних учених: Е. Еріксон, Г. Брейкуелл, Д. Б'юдженталь, А. Ватерман, Е. Гоффман, У. Дойс, Д. Кемпбелл, Дж. Марсіа, Дж. Мід, Е. Мінделл, С. Московічі, Ж. Піаже, Г. Теджфел, Дж. Тернер, Р. Фогельсон та ін.

Серед українських дослідників психологічної природи ідентичності особистості та, зокрема підлітка, варто відмітити праці: О. Ічанської, Ю. Лановенко, І. Середницької, Г. Костюка та ін.

У період підліткового віку виникає потреба в самоідентифікації як процесі формування ідентичності, яка реалізується у вивченні своєї особливості, розмірковувань про самого

себе у минулому, теперішньому і майбутньому, аналізі своїх домагань у взаємовідносинах і діяльності.

«Ідентичність» є складним соціально-психологічним поняттям, що вміщує різні рівні свідомості особистості, індивідуальні й колективні, онтогенетичні та філогенетичні характеристики. Дослідження психологічних основ цього поняття є важливим для саморозвитку, самоактуалізації особистості. Особливо, є актуальним для формування особистості підлітка.

З психоаналітичних позицій, процес формування ідентичності розглядається як результат розпаду «дитячого Я» і необхідності синтезу нового «дорослого Я», як процесу утворення «над-Я». З Super Ego пов'язується вироблення стримуючих морально-етичних принципів. Якщо особистість – це уявлення про індивідуума, яке складається в інших, то «ідентичність» – це уявлення про самого себе, що формується під впливом різних факторів, як внутрішніх так і зовнішніх.

Цей процес розглядається як першоджерело всіх труднощів і всіх порушень поведінки в підлітковому віці. Разом з тим, він є необхідною основою формування особистості. З кризою ідентичності пов'язується схильність до психогенних депресій і суїцидальної поведінки, а також епізоди дереалізації і деперсоналізації у підлітків.

Класична основа психоаналітичного дослідження проблеми ідентичності – праці Еріка Еріксона [9-11]. Він надавав особливого значення тому, як різноманітний соціально-емоційний досвід впливає на формування самототожності у підлітків в роки ранньої зрілості. Його центральна психосоціальна проблема – самототожність «Я», з якою стикаються підлітки в сучасному йому американському суспільстві.

За словами психолога, у культурі з жорсткими соціальними нормами (наприклад, в країнах ісламу) ці проблеми самототожності мінімізовані, оскільки присутній невеликий вибір можливостей. У цьому випадку самототожність «дарується» молоді, і дотримання status quo просто мається на увазі.

Американське ж суспільство надає своїй молоді набагато ширше розмаїття можливостей – професійних, ідеологічних і соціальних. В наслідок чого американські підлітки є більш вразливими щодо проблеми самототожності.

На думку Е. Еріксона, демократична система в Америці породжує особливо серйозні проблеми, оскільки демократія вимагає

самототожності в дусі Make Your Self («зроби себе сам»). З цієї причини на американській молоді лежить значна відповідальність, пов'язана з усвідомленням того, хто вони є і як їм знайти свою власну нішу в світі дорослих. Коли демократія поєднується з технологічно обумовленими спотвореннями соціального світу, криза самототожності посилюється.

Сучасні технології вимагають тривалої формальної освіти. Таке тривале навчання, часто пов'язане з фінансовою залежністю від батьків, відчутно подовжує у підлітків період усвідомлення того, як вони живуть і якою має бути їх доросле життя.

Проблема самототожності незмірно ускладнюється також і в зв'язку з надзвичайно швидкими соціальними змінами, які вимагають перегляду діючих цінностей і норм.

У період трансформаційних змін сучасності особистість опиняється в ситуації, що провокує виникнення кризи ідентичності. Вона виражається в різних формах: депресії, апатії, беззмістовної жорстокості, формах залежності та безпорадності, прагненні втекти від реального світу, різних формах містицизму, нігілізму й нарцисизму, різних формах алкогольної і фармакологічної залежності. Ця тенденція призводить до негативної автономії, ідеології безчасовості, дезінтеграції і відсутності життєвих планів, тобто до втрати ідентичності [8, с. 140].

Криза ідентичності підліткового віку тісно пов'язана з кризою сенсу життя. Процес формування власної ідентичності супроводжує людину упродовж всього її життя. В основі особистісного зростання лежить самовизначення, що має ціннісно-смислову природу. Становлення ідентичності, що особливо інтенсивно проходить в підлітковому віці, неможливе без зміни системних соціальних зв'язків, по відношенню до яких підліток виробляє певні позиції. Усвідомивши вироблену позицію, він здійснює вибір, життєво значущий для нього та всього його подальшого життя. Складність цього завдання полягає, з одного боку, в тому, щоб зрозуміти свою роль як члена суспільства, з іншого, – осягнути свої власні унікальні інтереси, здібності, що задають сенс й напрямок життя.

Формування особистості підлітка, становлення його ідентичності відбувається в певних соціокультурних умовах, у взаємовідносинах з близькими дорослими, однолітками. Тому всі ці фактори є особливо важливими при виборі підлітком зразків поведінки, що здійснюється в реальному колі спілкування.

Якщо ситуація є соціально та психологічно несприятливою, а зразки – нереальними, тим складніше переживає підліток кризу ідентичності, тим більше у нього проблем з тими, хто його оточує. І в цьому велику роль відіграють не лише сім'я та родина, але й соціум та мас-медійний простір.

За Е. Еріксоном, ідентичність здорової особистості забезпечує суб'єктивне почуття самототожності та неперервності.

Це дозволяє людині адекватно реагувати на виклики світу, адаптуватися до трансформації умов та унеможливлювати загрози психологічних хвороб. Особистість із деформованою ідентичністю або з відсутністю останньої, є психологічно нестійкою, піддається негативним психологічним впливам, не виробляє достатні механізми психологічного захисту.

У пошуках особистої ідентичності людина вирішує, які дії є для неї важливими, і виробляє певні норми для оцінки своєї поведінки та поведінки інших людей. Цей процес пов'язаний з усвідомленням особистої цінності і компетентності.

Важливим механізмом формування ідентичності стають, як стверджує Е. Еріксон, послідовні ідентифікації дитини з дорослими, які складають необхідну базу розвитку психосоціальної ідентичності в підлітковому віці. Почуття ідентичності формується у підлітка поступово; його джерелом слугують різні ідентифікації, корені яких ведуть у дитинство. Підліток вже намагається виробити єдину картину світосприйняття, де всі ці цінності, оцінки повинні синтезуватися.

В ранній юності індивід прагне до переоцінки самого себе у відносинах з близькими людьми, суспільством в цілому – в фізичному, соціальному та емоціональному планах. Він напружено працює, щоб висвітлити різні грані свого «Я» і стати самим собою.

Пошук ідентичності може відбуватися по-різному. Один із способів вирішення цієї проблеми полягає у випробуванні різних ролей. Деякі молоді люди після рольового експериментування та моральних пошуків починають просуватися в напрямку певної цілі. Інші зовсім можуть оминути кризу ідентичності. До таких належать ті, хто беззаперечно сприймає цінності своєї сім'ї і обирає шлях, визначений батьками. Деякі молоді люди у пошуках ідентичності зустрічають значні труднощі. Нерідко ідентичність здобувається лише після тривалих випробувань, численних спроб і помилок.

Головною небезпекою, якої, на переконання Еріка Еріксона, повинна уникнути молода людина в цей період, є розмивання відчуття свого «Я» внаслідок розгубленості, сумнівів у можливості спрямувати своє життя в потрібне русло. Він вважає центральним психологічним процесом юності формування особистої ідентичності, тобто відчуття індивідуальної самототожності, наступності та єдності. Криза ідентичності складається із серії особистісних виборів, ідентифікацій і самовизначень.

За відсутності особистісної ідентичності виникає свого роду «неадекватна ідентичність» як соціально-психологічне відхилення, що проявляється у:

• дистанціюванні від психологічної інтимності, тісних міжособистісних відносин;

• «розмиванні» почуття часу, нездатності будувати життєві плани, страху дорослішання та змін;

• невмінні реалізувати свої внутрішні ресурси й зосередитись на якійсь головній діяльності, розпиленні продуктивних творчих здібностей;

• формуванні «негативної ідентичності», що виражається у відмовленні від самовизначення й виборі негативних зразків для наслідування.

Ерік Еріксон визначав, що криза самототожності проявляється в трьох основних сферах поведінки підлітків: 1) проблема вибору кар'єри; 2) членство в групі однолітків; 3) вживання алкоголю і наркотиків.

Концепція кризи самототожності Е. Еріксона є важливим теоретичним підходом, що дозволяє зрозуміти безліч психологічних проблем підліткового періоду.

Результатом переживання кризового періоду є виникнення особистісних змін як психічних новоутворень або як нового досвіду (людина відкриває у собі нові здатності та нові властивості). Отже, відбувається зміна психологічної організації людини та її особистісне зростання [6].

Ця трансформація, яка відбувається в особистості підлітка після кризи ідентичності, може мати як негативні, так і позитивні наслідки.

Криза часто призводить до індивідуального і культурного оновлення, особистісного росту і прогресу у розвитку [8, с. 137].

Криза ідентичності сприяє подоланню стагнації розвитку особистості, що виражається у набутті змісту, визначенні цінностей та їх реалізації. Її призначення полягає у зміні ситуацій, що перешкоджають розвитку особистості [3, с. 180].

Одним із індикаторів кризи ідентичності є конфлікт, який переживається в суб'єктивному досвіді людини. Конфлікт може бути джерелом розвитку особистості, визначати її конструктивний або деструктивний життєвий сценарій (А.Адлер, К.Левін, К.Роджерс, В.Франкл, Е.Фромм, К.Хорні, К.Юнг та ін.). Зріла ідентичність усуває почуття загубленості, невпевненості, незахищеності, непоінформованості, стреси, конфлікти, сумніви щодо правильного чи неправильного вибору поведінки, зберігає нормальний стан свідомості в умовах трансформації сучасного суспільства (М.Й. Боришевський, Ф.Є. Василюк, Н.В. Грішина, С.Д. Максименко, Н.В. Скотна, Н.І. Пов'якель, Н.В. Чепелєва та ін.).

Якщо прийняти за аксіому тлумачення ідентичності як зібрання людиною особистісно-рольових уявлень про себе у вигляді інтегративної цілісності соціальних, психофізіологічних характеристик, котрі схвалені значимою групою й утверджують збалансоване поєднання і співіснування особистісної та соціальної складових ототожнення, то під кризою ідентичності слід розуміти певну деформацію чи дисбаланс цієї цілісності. Причому руйнація одного аспекту такої цілісності закономірно спричинює розпад іншого і навпаки [1].

Важлива умова подолання кризи – глибинна рефлексія процесу ідентифікації у підлітковому віці та створення певних умов психологічного супроводу підлітків на етапі їх особистісного та життєвого самовизначення.

У навчально-виховній, освітній системі України необхідно присутній психолог, соціальний педагог, до функцій якого входить психологічний супровід формування особистості підлітка. На цьому кваліфікованому працівникові лежить велика відповідальність щодо відповідей на запити учня, його вибору зразків для соціально-морального наслідування. Шкільний психолог, соціальний педагог повинні мати не довільні, за власним бажанням, суб'єктивні основи надання психологічної допомоги учням. Вони повинні мати чіткі, державою й громадою визначені, критерії, інструменти психологічного супроводу підлітків. Щоб унеможливити виникнення психологічних відхилень та хвороб (наприклад, гомосексуалізм).

У традиційних суспільствах, до яких належить і Україна, вибір основи для самототожності молодої людини є зрозумілим та визначеним. Що дає можливість підліткові легше пройти важкий шлях самоідентифікації, подолати соціально-психологічні труднощі та жити повноцінним, здоровим життям.

Отже, становлення ідентичності та позитивне подолання її кризи є передумовою гармонійного розвитку особистості в підлітковому віці. Для підлітків є життєво необхідним конструктивне подолання кризи при формуванні ідентичності та власної «Я-концепції». І цьому допомагають фахівці-психологи, які мають усвідомлювати всю важливість покладеного на них завдання.

Список використаних джерел та літератури:

1. Довгань О. Специфіка кризи особистості у юнацькому віці / О. Довгань // Психологія і суспільство. – 2004. – № 2.

2. Зливков В.Л. Самоідентифікація в педагогічній комунікації / В.Л. Зливков. – К. : Український центр політичного менеджменту, 2005. – 144 с.

3. Ічанська О.М. Становлення особистісної ідентичності в ранньому юнацькому віці : дис. канд. психол. наук: 19.00.07 / Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова / Ічанська Олена Михайлівна. – Київ, 2002. – 230 с.

4. Клочек Л.В. Розвиток процесів ідентифікації і відособлення у підлітковому і ранньому юнацькому віці : автореф. дис. канд. психол. наук: 19.00.07 / Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова / Л.В. Клочек. – Київ, 2005. – 20 с.

5. Краєва О.А. Криза ідентичності підліткового віку та її роль у становленні зрілої особистості / О.А. Краєва // Зб. наук. пр. КПНУ імені Івана Огієнка, Ін-ту психології ім. Г.С.Костюка АПН України. Проблеми сучасної психології. – 2010. – Вип. 7. – С. 310-321.

6. Лановенко Ю. Екзистенціальний зміст суб'єктивного аспекту юнацької кризи / Ю. Лановенко // Соціальна психологія. – 2006. – №5.

7. Панасенко Н.М. Психологія підлітка в сучасній ситуації соціального розвитку. Пробл. загальн. та пед. психології. – Київ, 2007. – Т. 9. – Ч. 6.

8. Середницька І.Я. Психологічний аналіз кризи ідентичності у студентській молоді : дис. канд. психол. наук: 19.00.01 /

Південноукраїнський держ. пед. ун-т ім. К.Д.Ушинського / Ірина Ярославівна Середницька. – Одеса, 2005. – 287 с.

9. Эриксон Эрик Г. Детство и общество / А.А. Алексеев (науч. ред); А.А. Алексеев (пер. с англ.). – [2-е изд., перераб. и доп.]. – СПб.: Ленато, Фонд «Университет кн.», 1996. – 592 с.

10. Эриксон Эрик. Идентичность: юность и кризи : учеб. пособ. [пер. с англ. А.В.Толстых (общ. ред. и предисл.)]. – 2-е изд. – М.: Флинта и др., 2006. – 341 с.

11. Эриксон Э. Трагедия личности. – М.: Алгоритм ; Эксмо, 2008. – 256 с.

В. Ю. Гошта,
учениця 10-В класу,
Науковий керівник: С. А. Стефанцева,
практичний психолог
(м. Хмельницький)

ВПЛИВ СЕЛФІ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ФЕНОМЕНА НА САМОПРЕЗЕНТАЦІЮ ПІДЛІТКІВ

«В сучасному світі, якщо ти не сфотографував те,
що ти робиш, прирівнюється до того,
що ти не робив цього взагалі»
(Валері Лопез, фотограф із Майямі)

Сучасні умови розвитку України на шляху її інтеграції в європейське співтовариство обумовлюють необхідність формування нових правил поведінки, здатність презентувати свої вміння, створювати певний образ себе. Людина повинна усвідомлювати свої інтереси, репрезентуючи їх оточуючим, розкриваючи свої якості, думки та переживання, які стосуються певного виду діяльності. Саме це сприятиме успіху в суспільстві та прогресу нашої держави, але в сучасних умовах все більше збільшується інформатизація та глобалізація суспільних процесів і саме в цих умовах зростає актуальність проблеми самопрезентації особистості. Пошук та побудова адекватної самопрезентації та її збереження, як свого «Я», є